

עניינים תוכן

2	מבוא
3	יד ושם
6	מבנה המוסד
10	פרק שני- יד ושם והוראת השואה
11	יד ושם והכחשת השואה
14	פרק שני- יד ושם והחברה בישראל
16	פרק שלישי- יד ושם וזיכרון השואה
20	סיכום
22	ביבליוגרפיה
25	נספחים

מבוא

זיכרון השואה בישראל מתייחס בראש ובראשונה לדרך שבה מוצגת השואה בשיח הציבורי בישראל, גם מבחינת הנצחה וגם מבחינת הדרך שבה השואה משמשת עבור האתוס הישראלי. השואה נתפסת באופן שונה אצל מגזרים שונים במדינה כאשר כל אחד מסביר ומפרש את הדברים לפי תפיסת העולם הכללית שלו. עם השנים חלה תמורה משמעותית בדרך שבה המדינה בוחרת לתאר את מאורעות השואה. באופן כללי ניתן לתאר את השינוי בתפיסה מהתייחסות קולקטיבית להתייחסות פרטנית. במקום המונחים העם היהודי, ששת מיליון נרצחים, כמו גם סיפורי הגבורה של מרד גטו ורשה ועמידת הפרטיזנים אל מול האויב הנאצי, החלו להשתמש בסיפורים אישיים אשר לא נועדו למסור מסר של גבורה, אלא פשוט לתאר את המציאות הקשה אשר עברה על היהודים באירופה של אותה העת.

יד ושם, או בשמו המלא רשות הזיכרון לשואה ולגבורה הוא מוסד רשמי להנצחת השואה וזכרה במדינת ישראל. מוסד זה ממוקם בחלק המערבי של הר הרצל בירושלים, מעל הר הזיכרון. מטרת המוסד עוד מראשיתו הייתה להנציח את זיכרון השואה ולגורם לכך שהשואה לא תשכח מפי העם היהודי וברחבי העולם. הדרך שבה פועל הארגון הוא על ידי מחקר ותיעוד של האירועים השונים אשר קרו בשואה, לצד תיעוד של האנשים הרבים אשר היו בשואה וניצלו כדי לספר את הסיפור שלהם. לימוד הערכים אשר נלמדים מתוך האירועים אשר התרחשו בזמן השואה הינו גורם בעל משקל גם בחיים המודרניים, זאת משום שתופעת האנטישמיות לא פסחה מן העולם ועדיין קיים צורך עבור העם היהודי להתמודד עם בעיית האנטישמיות ושנאת ישראל.

עבודה זו תבקש אם כן לחקור את מטרותיה של יד ושם מבחינה חברתית ומבחינת הדרך שבה היא מתמודדת עם זיכרון השואה. שאלת המחקר תהיה כיצד יד ושם מתפקדת בתור גורם האחראי על זיכרון השואה אז והיום. כדי לענות על השאלה הזאת אבחר את הדרך הבאה:

הפרק הראשון של העבודה יסקור את ההתפתחות ההיסטורית של יד ושם, כיצד הוא נוצר והוקם בימי ראשית המדינה וכיצד הוא הפך להיות המוסד שהוא היום. פרק זה גם יכלול פרק משנה אשר יעסוק במבנה של האתר כולו, במוזיאונים ובאובייקטים האחריים אשר קיימים באתר כדי לעמוד על המורכבות הגדולה ומכאן להסיק לגבי השימוש שלה בקרב החברה הישראלית והחברה העולמית בכלל. הפרק השני של העבודה יעסוק בנושא הוראת השואה ובדרכים שהוראת השואה מסוגלת לתרום לחברה בישראל ובעולם.

הפרק השלישי של העבודה יעסוק בהיבטים חברתיים אותם מפעילה יד ושם כיום וכיצד היא מסוגלת ליצור שינויים חברתיים ותרומה חברתית כיום למגזרים שונים בחברה הישראלית. הפרק האחרון של העבודה יעסוק בקשר שבין זיכרון השואה, תופעה שהיא תופעה חברתית עמוקה בקרב העם היהודי אשר קם בישראל, ובין התפקוד של יד ושם בתור הגורם העיקרי שאחראי על זיכרון השואה. לבסוף אסכם את העבודה ואנסה לעמוד על התרומה של המוסד יד ושם לחברה בהיבטים השונים אשר נסקרו בעבודה.

יד ושם

הרעיון להקים מוסד כמו יד ושם החל ברעיון אותו הציע חבר קיבוץ משמר העמק, מרדכי שנהבי, אשר ביקש להקים אתר הנצחה ליהודים הנרצחים באירופה, בשעה שידיעות על הזוועה אשר מתרחשת באירופה החלו להגיע ליישוב העברי(אורבן, 2005). בתאריך ה-23 לחודש נובמבר הכריז היישוב העברי על 30 ימי אבל לזכרם של היהודים אשר נספו באירופה. לאחר סיום מלחמת העולם השנייה הורה הקונגרס הציוני העולמי לקרן הקיימת לישראל להקים אתר הנצחה ליהודים אשר נספו בשואה. מדרכי שנהבי מונה להיות חבר מועצה אשר פתחה שני משרדים שהיו אחראים על הקמת אתר ההנצחה(גוטרמן, 2013).

בשלב הראשוני הוקם מוזיאון אשר הכיל חומר בנוגע להיסטוריה של השואה. חומר זה הגיע מידי יהודים אשר היו חלק מן הגטאות או מן המחנות כמו גם יהודים אשר הגיעו ממחנות השמדה או בקבוצות פריטיזנים(ברוג, 2006). הסוכנות היהודית החלה באותה התקופה לקבץ עדויות של יהודים אשר נרצחו בשואה. היהודים הללו מסרו עדויות אישיות בנוגע לחוויות שלהם וגם סיפקו שמות בנוגע לרוצחים ולסייענים שלהם במעשי הרצח. לאחר השחרור מן המחנות הקימה הסוכנות היהודית במחנות העקורים וועדות אשר אספו עדויות בנוגע לאירועים שאותם חוו היהודים(ברוג, 2006). אחת התוצאות של הפעילות באותה העת הייתה קריאה של רחובות ומבני ציבור בשמות של קהילות ואנשים יהודים מפורסמים אשר נרצחו במהלך השואה(אורבן, 2005).